

DOC. ANT. 944: *Suverata* (Esgl. Elna, *Hist. Lgd.* v, 1512 (-ata?)); 981: *Villa Suvereda* (*Marca Hisp.*, 926); 1225: *Sureda* (Alart, *Priv.*, 121); 1265: *Soreda* (Alart, *Priv.*, 275); 1359: *Sureda* (CoDoACA XII, 129); 1435: *Ssureta* (Alart, *Doc. Geog. Hist.*, 86).

SANT ANDREU de *Sureda*, municipi que s'estén entre el peu de la serra de l'Albera i la ribereta o riera de Sant Andreu. És a 4 k. de *Sureda*. Ací hi ha l'antic monestir benedictí de *Sant Andreu de Sureda* fundat cap a l'any 820.

PRON. MOD.: *sántandrèu*, oït per Corominas a Llançà (XXII, 110a10).

DOC. ANT. 1050: *Suvereda* (ced. *Tec.*, a la *Colle. Moreau*); 1105: *S. Andreas* (*Hist. Lgd.* v, 776); 1359: *Sent Andreu de Sureda* (CoDoACA XII, 127); 1385: *Sco. Andree de Sureda* (Alart, *Doc. Geogr. Hist.*, 14); 1395: *Sent Andreu* (ibidem, 26).

Sengles partides *Sureda*, a Cantallops (XXII, 53.12) i a Mollet (Emp.) (XXII, 65.22). Sengles *Son Sureda*, a Bunyola (XL, 10.2; Mapa Mascaró 17G4) i a Marratxí (XL, 88.4; Mapa Mascaró 17F9 i Mapa del Cardinal Despuig).

*Suverello*, NL rossellonès antic documentat l'any 981 (*Cat. Carolíngia* II, 394.18). *Surell*: *ipsum Surellum*, NL antic entre Colera i el Coll de Banyuls. Es troba documentat l'any 935 (*Colle. Moreau* v, 153). Probablement aquests dos NLL són diminutius toponímics de *Sureda*, provinents d'un \*SUBERETULUM. J. F. C.

## SÚRIA

Vila de Bages, vora el Cardener, uns 10 k. riu amunt de Manresa.

PRON.: *súria*, a Santpedor, Mojà i Canç (Casac. 1920); oït allí mateix i a gent de les poblacions circumdants, sovint des de 1925 (exc. 109 etc.). Gentili: *suriencs* allí mateix (Casac.).

MENC. ANT. 981: *Sorisa* (MiretS., *Castellbò*, 33); 1023: la comtessa Ermessendis empenyora («impignoratric sum») al seu fill comte Berenguer de Bna., diversos castells: «--- Oris --- castrum Veltregar, crm. Balceren, castrum *Sorisa*, ca. Castelltallat, ca. Calders ---» (*MarcaH.*, 1037.8); indatat c. al S. XI: «Guardia de *Sorisa*» (Balari, *Orig.*, 289); S. XII: *Sorisa*, llistes de parròquies vigatanes p. p. Pladevall (I, II, III, n. 244); 1185 (una mina de sal trobada allí prop): «meneria salis que nuper exiit in castro de *Sorisa*, in Bágiis» (*BABL* II, 481).

Mai -ia abans de: 1186: «Arbertus de *Soria* i Guillelmus de *Soria*» són dos d'entre 20 hab. de Cervera a qui Anfós el Cast atorga terres (Font Rius, *C. d. p.* II, 178); 1196: castrum de *Sorisa* (*Cart. St. Cugat* III, 346); 1264: Raymundus de *Soresa* era sots-veguer de Cerdanya (Alart, *Priv.*, 252); 1320: *Suria* (*BABL* v, 12); 1331: «Sti. Christophori de *Suria*» i «capella S. Marie de *Suria*» (Junyent, *Misc. Griera* I, 378); 1359: castell de *Soria* (*DECat* XII, 68); 1366: castell de *Soria* (Serra Vilaró, *Pinós Mtpl.* I, 383).

Com vaig explicar en *LleuresC*, 256, RL:R. XXIII, 57 i E.T.C. II, 78 i I, 18, la forma primitiva d'aquest nom era en -esa, que apareix respectada literalement en alguna de les mencions antigues, o bé (potser un poc llatinitzada) com -isa en les altres fins al S. XII. Aquestes presenten una -s intervocàlica la qual es perdé, pel fenomen, explicat en el treball de *LleuresC*, com un fet de dissimilació que és quasi regular en la nostra fonètica en els mots que tenen una altra sibilant, sobretot si és en posició àtona.

Ja en aquells tres treballs meus vaig aplegar aquesta forma antiga, en -esa o -ISA, amb la gran sèrie pre-romana de *Manresa*, els dos *Artesa*, *Albesa*, *Olesa*, *Ardesa*, *Castanesa*, *Gandesa*; que es prolonga cap al Sud, i ja des de temps romans, amb *Utxesa* (OCTOGESA), una altra *Artesa*, *Orpesa*, l'antic *Enesa*, *Carpesa*, i *MENTESA* des de temps romans. Que tot això és d'origen pre-romà (incloent-hi *Súria*) ja s'indica en aquells treballs i es descabdella detalladament en els articles de l'*Onom.* sobre aixeixos NLL (veg. especialment els de *Gandesa*, *Manresa*, *Montesa*, *Olesa*, *Orpesa*).

En aquest, però, la forma moderna presenta un canvi de posició de l'accent, que ara ha reculat a la síl·laba anterior a -esa. L'única condició que es prestaria a aquest trasllat seria si aquesta síl·laba pretònica s'hagués allargat: perquè llavors, en fonètica catalana, atrau l'accent, com hem vist en els arts. anteriors i en arts. del *DECat*: *boaria* > *bōria* > *bòria*, *de(z)eset*, *de(z)euít*, *de(z)enou* > val. *dèsset*, *diuít*, *dènou*; aran. *delá-ajé* > *deláze*; *aloeria* > *Lòria*; i altres que es poden veure en els arts. respectius.

Això ens duria a conjeturar que el radical d'aquest nom hagués estat, primitivament, alguna cosa com *Soor-* o *Soar-* o *Saor-*, amb un hiatus que, contraient-se en *ō* llarga, vagi atreure l'accent; i solament llavors *Sōresa* perdria la -s-: cosa que també tendim a suposar perquè, com hem dit, l'emudiment de la -s- es produeix generalment només en posició àtona, almenys en cat. oriental.

No ens ha d'estranyar, però, que aquestes formes amb hiatus no apareguin en les mencions antigues, sempre subjectes a una pèrdua ocasional o a cert grau de normalització. Sobretot si la forma originària hagués estat del tipus *Soor-* (*Soorisia* etc.), es comprèn que els escribes negligissin la doble vocal, prenent-la per un cas de diplografia incorrecta.

Conformement, per a l'*ETIM.* he pensat en les conjetures següents:

A) \*SÜBÜRISIA, format adherint l'establert sufix al topònim pre-romà SUBUR. Consta com a NL hispànic en temps romà: era una vila o ciutat de la Tarracense, citada per Plini (III, 3); també figuren els seus pobladors *Suburitani* en una inscripció de les publ. per Gruter en el seu recull de 1603; no s'ha pogut fixar la seva situació: si fossin enganyosos els indicis que hom n'ha trobat ¿arribaríem a sospitar que hagués estat a *Súria*? Ni és gaire probable, ni cal per al nostre propòsit, perquè essent un nom només conegut en l'Antiguitat és inobjectable suposar que hi hagués un duplicat, puix que en tot cas consta que era nom ar-